

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Lausuntopyyntö etukäteismaksusta tuomioistuimissa

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/16835/2024

Miten katsotte etukäteismaksun vaikuttavan asianosaisen harkintaan asiansa saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi?

Suomen Tuomariliitto arvioi, että etukäteismaksujärjestelmällä voi olla vaikutusta asianosaisen harkintaan siitä, saattaako hän asiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Maksun suorittaminen jo ennen vireillepanoa voi ohjata vireillepanijoita arvioimaan muutoksenhaun perusteita ja asioiden tuomioistuinkäsittelyn tarpeellisuutta nykyistä huolellisemmin. Lisäksi jälkikäteen perittävä tuomioistuinmaksu tulee asian vireillepanijalle toisinaan yllätyksenä. Esiselvityksessä on tuotu esiin, että etukäteismaksujärjestelmässä asiakas saisi nykyistä varmemmin tiedon maksuvelvollisuudesta ja maksun määrästä jo ennen asian vireille panemista. Tätä voidaan pitää hyvänä ja tuomioistuimen asiakkaan harkintaan vaikuttavana seikkana.

Etukäteismaksun vaikuttavuus on kuitenkin rajallinen niissä tuomioistuimissa ja asiaryhmissä, joissa suuri osa asioista on nykyisellään maksuttomia. Esimerkiksi hallinto-oikeuksissa ja vakuutus oikeudessa maksuttomien asioiden osuus on huomattavan suuri, minkä vuoksi etukäteismaksulla ei olisi käytännössä vaikutusta valtaosaan siellä vireille tulevista asioista.

Eryistapauksiin, kuten sarjavalituksiin tai sellaisiin tapauksiin, joissa alun perinkin on tarkoituksena vain ”tehtailla” valituksia tai kanteita ja jättää oikeudenkäyntimaksu suorittamatta, etukäteismaksulla voisi kuitenkin olla osaltaan ennaltaehkäisevää merkitystä. Tällä tavalla vapautettaisiin tuomioistuinten resursseja ns. oikeisiin juttuihin.

Suomen Tuomariliitto kannattaa etukäteismaksujärjestelmään siirtymisen valmistelun jatkamista. Järjestelmän mahdolliset hyödyt – erityisesti maksujen ennakoitavuus ja väärinkäytösten ehkäisy – ovat selviä, mutta niiden toteutuminen edellyttää huolellista jatkovalmistelua. Tuomariliitto pitää välttämättömänä, että asian jatkovalmistelussa arvioidaan realistisesti maksujärjestelmän vaikuttavuus eri tuomioistuinlajeissa, varmistetaan, ettei järjestelmä lisää tuomioistuinten hallinnollista taakkaa, sekä kehitetään teknisesti selkeä ja automatisoitu maksuprosessi, joka ei vaadi erikseen resursseja tuomioistuimilta. Esimerkiksi

esiselvityksessä yhtenä vaihtoehtona esitetty asiakkaiden verottajalta saatujen tulotietojen arviointi maksua/maksuttomuutta määritettäessä ei varmasti ole sellainen vaihtoehto, mikä vähentäisi tuomioistuimien työmäärää oikeudenkäyntimaksuja perittäessä.

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Esiselvityksen mukaan tuomioistuinmaksujen käsittelyyn käytetään tällä hetkellä tuomioistuinlaitoksessa yhteensä noin 65 henkilötyövuotta. Tuomariliiton näkemyksen mukaan tämä on huomattavan suuri resurssimäärä suhteessa maksujen kokonaismerkitykseen.

Jos etukäteismaksujärjestelmään siirrytään, on välttämätöntä, että järjestelmä suunnitellaan tuomioistuinten kannalta mahdollisimman selkeäksi ja kevyeksi. Hallinnollisen työn lisääntyminen ei ole hyväksyttävää, ja mahdollisen uuden järjestelmän tulee nimenomaan vähentää, ei lisätä, maksujen käsittelyyn liittyvää työmäärää. Samalla olisi mahdollista miettiä tuomioistuinmaksujärjestelmän kokonaisuudistamista siten, että tuomioistuinlaitoksen työmäärä maksujen perimisen suhteen vähenisi nykyisestä.

Erisuuruiset maksujen määrät eri asiaryhmien välillä voivat lisätä hallinnollista työtä tai johtaa epäselviin tilanteisiin. Esimerkiksi jos osa asiaryhmistä on maksuttomia ja asia laitetaan vireille maksuttomana, mutta myöhemmin ilmenee, että kyseisestä asiasta olisi tullut periä maksu, ei maksun perimisestä saa aiheutua kohtuutonta hallinnollista työtä tuomioistuimille. Tuomariliitto korostaa, että mahdollisen uuden järjestelmän tulee olla teknisesti toimiva, automatisoitu ja mahdollisimman vähän tuomioistuimilta manuaalista työtä edellyttävä.

Kuten esiselvityksessä on todettu, nykyinen tuomioistuinmaksujärjestelmä on varsin monimutkainen ja sääntely omalta osaltaan hajanainen. Lisäksi maksun määrään vaikuttaa useita eri tekijöitä. Etukäteismaksujärjestelmään siirryttäessä olisi syytä pohtia maksujen yksinkertaistamista kokonaisuutena. Tässä yhteydessä olisi järkevää miettiä tuomioistuinmaksuja mahdollisen asioiden vireillepanon kokonaisuudistuksen yhteydessä. Nykyisellään, kun asia on mahdollista laittaa vireille monen eri palvelun tai kanavan kautta, aiheutuisi etukäteismaksun perimisestä todennäköisesti hallinnollista lisätyötä tuomioistuimille, jos etukäteismaksun suorittamiseen olisi monta erilaista mahdollisuutta riippuen asian vireillepanon palvelusta tai kanavasta.

Tuomioistuinmaksulain 10 §:ssä säädetään maksun määräämisestä. Tuomariliiton näkemyksen mukaan myös maksun määräämistä koskevaa sääntelyä olisi syytä tarkastella asian jatkovalmistelussa. Sinänsä nykyinen lain sanamuoto mahdollistaisi esimerkiksi kirjaamon

henkilöstön määräämisen maksun määräämiseen oikeutetuksi virkamieheksi. Lakiin olisi kuitenkin syytä ottaa säännökset siitä, että jutun ratkaisija tai muu pykälässä mainittu henkilö voisi määrätä maksun palautettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa maksu riippuu asian lopputuloksesta tai tuomioistuinmaksulain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa. Toinen, ja selkeämpi, sääntelyvaihtoehto olisi sellainen, jossa ennakkomaksu asetettaisiin asian käsittelyn edellytykseksi, mutta lopullisesti maksua koskeva asia ratkaistaisiin pääasian yhteydessä. Asian jatkovalmistelussa olisi syytä pohtia myös sitä, voiko maksuun hakea muutosta jo niin sanotusti alkuvaiheessa vai olisiko syytä edellyttää asian lopullista ratkaisua ennen mahdollista muutoksenhakua.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa. Lausunnon ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomari Antti Mikkonen ja kärjäjätuomari Petri Freundlich.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Helsingissä 19.5.2026

Tuuli Vänskä
puheenjohtaja

Johanna Helminen
varapuheenjohtaja